

crkva u svijetu

ODJECI

MIR KROZ OSLOBOĐENJE I RAZVITAK

Druga svjetska konferencija religija za mir

Mladen Karađole (Louvain)

Sveučilišni grad Louvain nije velik, ali je živahan. Za vrijeme akademske godine vrvi od studenata (34.000) dvaju Katoličkih sveučilišta: valonskoga i flamanskoga, a u praznicima ga oživljuju razni koncerti i kongresi. Tako je i Druga svjetska konferencija religija za mir, 28. VIII — 3. IX. 1974., pod pokroviteljstvom belgijske kraljice Fabiole ubrzala ljetni ritam u Louvainu. Bilo je oko 450 sudionika iz 50 zemalja, među njima oko 300 delegata raznih religija, savjetnika i promatrača. Pavao VI. je brzojavno pozdravio Konferenciju. Isto tako generalni tajnik OUN-a K. Waldheim. Smatra se da je Konferencija kao neki konzultativni organ OUN-a. Njezino je generalno tajništvo u New Yorku; generalni je tajnik Amerikanac dr H. A. Jack.

Prva svjetska konferencija religija za mir bila je g. 1970. u Kyotou (Japan). Karakter joj je bio više američko-japanski. Evropa je bila odsutna. No treba reći da je Konferencija u Kyotou predložila svim religijama i narodima tabelu dužnosti za mir i pravdu u svijetu. Naglasila je da svaka religija ostaje vjerna svojoj tradiciji, ali da razvija smisao za bratsko poštivanje molitve i uvjerenja drugih.

Htjelo se da se Konferencija g. 1974. organizira u Evropi da bi se probudio u njoj interes za tu vrstu rada za mir. Mislilo se na Zapadnu Njemačku. Međutim je stigao odgovor da nije zgodno. Predložila se tada Belgija, evropsko središte *in fieri*. Bilo je prihvaćeno. Skupina je budista i šintoista iz Louvaina željela da se Konferencija održi u Louvainu gdje su katolička sveučilišta. Tako je taj grad izabran za sjedište Konferencije. Vijest me je o tome razveselila i podsjetila na prijedlog što sam ga uputio Sv. Stolici g. 1972. da organizira:

1. Katolički svjetski centar koji bi uskladio istraživački rad o miru
2. Svjetski teološki kongres g. 1974. u Rimu o miru: Dinamična svijest mira
3. Kongres svjetskih religija g. 1975., prigodom Svete godine, u Bruxellesu, Parizu ili Rimu o temi: Religije u službi razvitka čovječanstva u bratstvu i progresivnom miru
4. Skupštinu i Izvršni komitet svjetskih religija za mir
5. Informativnu agenciju: Mir u svijetu

Nedavno sam vidio na Konferenciji religija za mir da je bolje da se rad na tom području odvija izvan strogo službenog okvira Crkve. Veća je mogućnost dijaloga i atmosfera je sudionika srdačnija.

Metoda

Na početku je na plenarnoj sjednici (28. VIII.) zacrtan cilj Konferencije i prikazani su mnogi problemi čovječanstva o kojima će se na njoj raspravljati.

Generalni je tajnik H. A. Jack podvukao da religije moraju raditi zajedno da bi svijet postao humaniji i bolji.

Thich Nhat Hanh, budist iz Južnoga Vijetnama i vođa budističke delegacije u Parizu, orisao je fizionomiju Konferencije u kojoj se povezuju crte razumijevanja i sudjelovanja u brigama i patnjama drugih s onima aktivnoga traženja i suradnje da bi se pronašao način kako bi se čovjek i društvo oslobodili nečovječnoga ekonomskog sistema i društvenih oblika nasilja.

Nadbiskup Malines-Bruxellesa kardinal L.—J. Suenens je u toj perspektivi rekao da nije svrha Konferencije da se uspostavi direktni dijalog među glavnim organiziranim religijama, nego da svaka, u duhu svoje tradicije, odgovori onoj osnovnoj čežnji čovječanstva za mirom i bratstvom među ljudima. Pri tom je osobito važno da religije sve savršenije i sve dublje urežu u ljudska srca štovanje čovječje osobe bez čega nema civilizacije.

A. Fernandes, nadbiskup New Delhija, u dramatskom govoru je nanizao tragične nepravde našega vremena.

Start je Konferencije bio dobar. Sama metoda rada se uskladila s osnovnim i posebnim temama Konferencije, s različitim nacionalno-kontinentalnim karakterom i religijskom pripadnošću sudionika da bi se postigao što veći uspjeh.

Bile su organizirane 4 komisije koje su prije podne obrađivale teme:

1. Razoružanje i sigurnost,
2. Ekonomski razvitak i čovječje oslobođenje,
3. Ljudska prava i temeljne slobode,
4. Okolina i preživljenje.

Ako je predmet bio posebno važan, oblikovala bi se potkomisija, na pr. o vjerskoj toleranciji. Diskusija je bila otvorena. Evo ilustracije! Tekst je o toleranciji izrazio paradoks da su ideološki i religijski sukobi u prošlosti uzrokovali krvave borbe, iako je ideal njihov bio drugačiji. Ortodoksni je metropolit iz Kijeve Filaret na to primijetio da bi riječi: »ideološki sukobi« trebalo zamijeniti s »fašistički sukobi«. Činilo se da bi ta zamjena suzila raznoliki historijski aspekt ideologija u prošlosti pa da ne bi dobro pristala. Ipak se napokon našao srednji izraz: sukobi iz uvjerenja.

Poslije podne se raspravljalo o ulozi religija: u ratu u Indokini; u rasizmu u Južnoj Africi; u sukobima na Filipinima, Bliskom Istoku, Cipru i u Sjevernoj Irskoj; u nasilju i nenasilju; u prvenstvu mira kod religijskih ustanova; u odgoju za mir.

Navečer je bio jedanput sastanak (29. VIII.) religijskih grupa zasebno: budista, hinduista, jainista, konfucijevaca, kršćana, muslimana, siksa, šintoista, zoroastrista, židova i ostalih religija. Drugi put je to bilo po nacionalnoj i kontinentalnoj pripadnosti (30. VIII.): Afrika, Belgija, Indija, Japan, Latinska Amerika, Nizozemska, SSSR, USA, Velika Britanija i Zapadna Njemačka.

Na kraju je plenarna sjednica (3. IX.) bila posvećena deklaracijama: čitalo se i glasalo. Bila je jedna zajednička deklaracija (louvainska), zatim po jedna svake komisije i diskusionih skupina. Premalo je bilo vremena da bi se na plenarnoj sjednici dostatno sve pretreslo što se nije svidjelo. Ipak su se izveli važniji ispravci. Bio je osjećaj da je tematika bila odviše opširna za nekoliko dana. Zato se često ostalo na površini. No načinjen je velik posao. I može se reći s uspjehom. Sudionici su bili povezani među sobom i s Bogom. Dnevno bi popodne po jedna religijska skupina priredila molitvu.

Konferencija se završila procesijom kroz grad i svečanim sastankom u katoličkoj crkvi sv. Petra. Tu se je pročitala zajednička deklaracija. Bilo je dosta svijeta prisutno, među njima i kardinal L. — J. Suenens i belgijski ministar vanjskih poslova R. Van Elslande.

Louvainska deklaracija

To je sinteza svega rada Konferencije. U uvodu se ističe da se sudionici osjećaju solidarnima s čitavim čovječanstvom i njegovim problemima. Treba pronaći uspješna i trajna rješenja da bi zavladao mir i pravda, da bi se podigao način života i uljepšala egzistencija svake osobe i svakoga naroda. Moglo bi se reći da je era ohole izolacije i religijskih predrasuda završena zauvijek. Religije će od sada zajednički služiti čovječanstvu kako ih nadahnjuje njihovo uvjerenje i prilike u kojima žive.

Deklaracija ima četiri odsjeka: 1. osuda rata; 2. sadržaj mira; 3. prava čovjeka i religijska neovisnost i 4. preživjeti.

1. Potpuno ukidanje rata

Iskreno se priznaje *mea culpa*, t. j. da se kroz ove četiri godine od Konferencije u Kyotou nije znalo mobilizirati religijske mase da bi zapri-

ječile lokalne i građanske ratove. Ipak su narodi i njihovi odgovorni političari koji sudjeluju u tim ratovima većinom pripadnici raznih religijskih obitelji.

Mir više nije neki ideal koji bi svatko mogao prihvatiti ili odbaciti. Mir je praktično i hitno nuždan jer je čovječanstvo postalo danas tako moćno da može osvojiti druge planete ili potpuno uništiti sebe sa zemljom koju nastanjuje. Zato treba zajedno raditi da se rat potpuno dokine:

»Izjavljujemo da je nužno priznati sa svim vjernicima, sa svim ljudima dobre volje da više nema budućnosti za čovječanstvo, ako bi svjetski nuklearni rat bio samo odgođen ili uklonjen za neko vrijeme. Slaba je 'ravnoteža straha' dala velikim silama i zajedno s njima drugim nacijama samo milosnu odgodu, kratko vrijeme da se dogovore i završe trku u nuklearnom naoružanju. Zaklinjemo religije da učine svaki mogući pritisak na nuklearne sile da prestanu proizvoditi nuklearno oružje i da postepeno smanje aktualno nuklearno naoružanje tako da napokon uklone iz upotrebe i potpuno unište sve zalihe nuklearnoga oružja, a da pri tome ne strada živa okolina.« (Cf. *Pastoralia. Communications de l'Archevêché de Malines-Bruxelles*, No 8 octobre 1974, str. 130.)

Treba da prestanu sadašnji ratovi i da se pregovorima srede sukobi:

»Zaklinjemo sve vjerske vođe, unatoč bilo kakvim osobnim shvaćanjima iskrenih vjernika o upotrebi sile, da nastoje bez prestanka smanjiti nasilja u kolektivnim sukobima, čvrsto odlučni da ih treba posve dokinuti i pronaći mirna rješenja. Ako se na nasilje odgovori nasiljem, a da se ne odstrane uzroci svega toga, takav će se postupak izroditi u nastavak nasilja bez kraja.« (*Pastoralia*, ib., str. 131.)

2. Mir kroz oslobođenje i razvitak

Što je zapravo mir?

Sve religije smatraju da je mir vrlo velika vrijednost, kaže *Deklaracija*. No mir ne znači da samo nema rata. Svijet je u miru, tako govore proroci, jer je zdrav, pošten, pravedan, u harmoniji s univerzumom. Zbog toga je potrebno da oni koji traže iskreni mir među narodima najprije strogom moralnom disciplinom uspostave mir u svojoj obitelji, mir u svojoj okolini, mir u svojem gradu, mir i harmoniju u prirodi. To je moguće samo tada kada muževi i žene nauče svladati sami sebe, svoju agresivnost i upotrebljavati svoje energije za konstruktivne čine, u službi svoje braće i svoga Gospodara, a ne da zarobljuju druge.

Oslobođenje čovjeka, ekonomski razvitak i mir u svijetu tri su faktora koja među sobom ovise i konvergiraju u dinamičnom procesu. Zato su oslobođeni narodi sposobni da drugima pomognu da budu slobodni; oni predstavljaju društvo koje proizvodi i koje je otvoreno drugima da i oni sudjeluju u njihovim dobrima, a nije im do toga da izrabljuju druge i njima gospodare. Treba da svi stanovnici na našoj kugli napreduju prema tom unutarnjem oslobođenju koje im dopušta da se razviju sami i da se izgradi harmoničan i miran međunarodni poredak. Tiranski režimi, oligarhije, neka državna i privatna međunarodna poduzeća sprečavaju

vrlo veliki broj ljudi da stvore sebi budućnost. *Deklaracija* poziva na reformu:

»Preporučamo svima religijama da potiču svoje vjernike da zajedno traže svoje vlastito oslobođenje i svoj vlastiti razvitak kao i razvitak svoje braće ljudi, bilo da su daleko, bilo blizu. Posebno se obraćamo religijskim obiteljima koje uključuju u sebi znatan dio bogatih i moćnih naroda i zahtijevamo da odlučno posreduju kako bi nad narodima Afrike, Azije i Latinske Amerike prestao svaki oblik dominacije što ga vrše vlade, gospodarske ili kulturne organizacije. Zaklinjemo religiozne ljude neka otklone da bogati narodi izrabljuju siromašne zemlje u razvoju ili da bijela bogata manjina rasistički ugnjetava crnu većinu, na pr. u Južnoj Africi, i da učine sve kako bi, na području gospodarske i tehničke pomoći, trgovine i investicija, prevladala poštena politika koja će dopustiti tim narodima razvitak koji im odgovara. Tražimo konkretno od svih naroda da uspostave novi međunarodni ekonomski poredak kako je preporučilo 6. izvanredno zasjedanje Generalne skupštine Ujedinjenih Naroda. Uvjereni smo da će samo temeljita reforma svjetskog gospodarskog sistema uvesti više pravde u upotrebi i razdiobi sirovina i u kupoprodajnoj i novčanoj politici.« (*Pastoralia*, ib., str. 131.)

3. Prava čovjeka i religijska neovisnost

Povelja OUN-a o pravima čovjeka u skladu je s religijskim pogledom na svijet. Zaista se ne može htjeti mir i u isto doba kršiti osnovna ljudska prava.

Deklaracija poziva vjernike, pod kojim god se režimom nalaze, da razmišljaju, mole i rade da bi državna politika čuvala duhovni integritet ljudske osobe i jamčila za njezin fizički i kulturni procvat.

Religije moraju biti neovisne od svake vlasti i posve vjerne istini, ako hoće pravo služiti čovjeku i društvu.

»Zahtijevamo da sve organizirane religije očuvaju svoju vlastitu slobodu od svake veze što ih javno ili potajno otuđuje i prikraćuje im slobodu da rade za čovječju slobodu. Ipak religijske zajednice, budno bdijući nad autonomijom svojih društvenih organizacija, treba da rado surađuju sa svima koji iskreno traže razvitak pravde, mira i ljudskih prava u svojoj zemlji ili drugdje.« (*Pastoralia*, ib., str. 132.)

Deklaracija se također barem ukratko osvrće na omladinu koja je nosilac budućnosti. Ohrabruje odgojitelje da bi se u duhovnom i moralnom oblikovanju omladine osobito zadržali na nužnostima mira i sredstvima da se može ostvariti.

4. Preživjeti

Budućnost je čovječanstva na kocki. Ne ugrožava ga samo nuklearna sablast, nego i kriza okoline u kojoj se živi. Iscrpljenje i zagađivanje našega planeta mogu pomalo ugušiti i život na njemu. Osjeća se da je potreban harmoničan odnos između čovjeka i prirode. I upravo je takav odnos, kaže *Deklaracija*, predmet borbe za mir i pravdu:

»Mi smo danas svjesniji da ne smije postojati opozicija nego harmonija između čovjeka i prirode. Preporučamo svim religijama da u svojih vjer-

nika razviju smisao za sveto pred tajnom egzistencije i da im pomognu otkriti vrijednost skromna odricanja u osobnom i društvenom životu. Muževi i žene, prožeti religijskim uvjerenjem, treba da pruže čovječanstvu jasan primjer jednostavnosti u svom načinu života. Neka budu zadovoljni s minimumom materijalnih dobara i neka traže svoju sreću u duhovnim, kulturnim i estetskim vrijednostima.« (*Pastoralia*, ib., str. 132.)

Deklaracija nastoji pokrenuti svaku osobu i svaki narod da konkretno izraze društvenu pravdu u svijetu koji se demografski širi:

»Upućujemo poziv svim religijama svijeta da usade u srca svojih vjernika planetarno građanstvo, smisao za ljudsku solidarnost u pravедnoj razdiobi hrane, energije, svih materijalnih dobara koja su potrebna za život (...) što će nam ih naša plemenita zemlja vjerno dijeliti uz uvjet da joj čovječanstvo posvjedoči ljubav i poštovanje.

Tražimo, sabrani u molitvi i razmatranju, obraćenje srca da nam se dade duh žrtve, poniznost i odricanje. To će pomoći da napreduju pravda, razvitak, oslobođenje, mir.« (*Pastoralia*, ib., str. 133.)

Zaključak

Svjetska konferencija religija za mir nema službeni karakter, premda s njom surađuju mnogi ugledni članovi institucionalnih religija. Možda je to i bolje? Kontakti su neposredniji.

Ova je Konferencija u Louvainu pokazala da religije posjeduju realni smisao za naš planet i za čovjeka na njemu. Nije li to znak njihove vitalnosti?

Netko je nazvao završnu procesiju u Louvainu povorkom clowna, lakrdijaša. Valjda je mislio na šarolike nošnje sudionika Konferencije? Svejedno. Konferencija je svojim radom dokazala da nije na mjesecu nego na zemlji i da svojim religijskim snagama želi pomoći čovječanstvu da pozitivno rješava svoje probleme.

Nije li ipak Konferencija opasnost za kršćanstvo i Crkvu? Ne relativizira li se previše u tom međureligijskom kontaktu? Netko je zapitao: Gdje će se zaustaviti relativizacija?

Konferencija se ne povodi za prozelitizmom i ne predstavlja opasnost za kršćanstvo. Svaka religija čuva svoju identičnost i iz riznice doprinosi svoje vrijednosti da bi svijet bio bolji na putu k potpunom miru. Vjerski su ratovi već preživjeli. Ako se kršćanstvo želi afirmirati, onda to može svojom riječju i primjerom na osnovu svoje identičnosti, a ne unutarnjih kriza što danas potresaју Crkvu.

Vrijeme je fanatizma preživjelo. Što smeta nekome da bude integralni katolik i da prizna istodobno prave vrijednosti koje drugi posjeduju? Religijski poglavar godijanizma u Nigeriji Onyioha prigovorio mi je, ne osobno meni nego nama kršćanima, da ih još uvijek nazivamo poganima. Ipak vjeruju u Boga, Stvoritelja neba i zemlje kojega nazivaju u raznim krajevima različitim imenom. Nije li to upozorenje kršćanima da budu objektivni i otvoreni prema istini i dobru? Ako treba da svi stanovnici naše kugle napreduju prema unutarnjem oslobođenju, kako kaže *Deklaracija* i da izgrade harmoničan i miran međunarodni poredak, onda to vrijedi par excellence za kršćane, sinove svjetlosti koji su se u povijesti često ponašali kao sinovi tame.